

WAARDZEGGER

WINTER 2025

met o.a. in dit nummer:

- Op safari in Kuipersveer...
- Interview met: **Arjo en Nelleke van Dijk**
- De geheimen van de veeneiken...
- Winterbloei in de natuur...
- De Oeverloop, een vakantie op zich...
- Afsluiting vn het jaar va de Woelmuis...
- De 'Dikke Molen' van het Oude Land...
- Nature Talks!
- En nog veel meer...

HWL

Hoeksche Waards Landschap

Colofon

Waardzegger is een uitgave van Hoekschewaards Landschap (HWL), vereniging voor behoud en ontwikkeling van natuur en landschap in de Hoeksche Waard, opgericht in 1973.

Verschijnt ieder kwartaal

ISSN 1389-7454

Jaargang 19 nr. 4, oplage: 1500

HWL-lidmaatschap minimaal € 35,00 per jaar

IBAN NL48 INGB 0002 9980 08

Materiaal uit deze uitgave mag alleen voor niet-commercieel gebruik worden aangewend, met bronvermelding.

Ledenadministratie HWL

Postbus 1080

3260 AB Oud-Beijerland

ledenadministratie@hwl.nl

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt

Zalmpad 11, 3261 MD Oud-Beijerland

Telefoon: 0186 621 888

Beheerder: Merijn van den Hoogenhoff

kantoor@hwl.nl

Openingstijden:

Dinsdag t/m vrijdag 10.00 – 17.00 uur

Zaterdag en zondag 12.00 – 17.00 uur

Nationaal Landschap Centrum

Veerweg 1c, 3281 LX Numansdorp

Het NLC is niet regulier geopend, behoudens aangekondigde evenementen, lezingen, etc.

Dagelijks bestuur

Theo Schuurmans (voorzitter@hwl.nl)

Vacant (secretariaat@hwl.nl)

Peter Vos (penningmeester@hwl.nl)

www.hwl.nl

Redactie media-team HWL

waardzegger@hwl.nl

Samenstelling & vormgeving Piet Schram

Tekstcorrectie Marcus Dekker

Verzending/verspreiding Ruud Horijon

Aanleveren kopij: per email, uitsluitend in MS-Word, met zowel tekst als foto's in aparte bijlage, max. 600 woorden en max. 2 foto's per artikel.

De auteur blijft te allen tijde verantwoordelijk voor de inhoud!

Druk

Quadraat Grafimedia B.V.

Vorbereiding verzending

HWWerkt!

 <https://www.facebook.com/hwlandschap>

 <https://www.instagram.com/hoekschewaardslandschap/>

FSC logo

Redactioneel

In deze laatste editie van dit jaar wordt in de column van de Ledenadministratie het digitaal lezen van de Waardzegger nog eens gepromoot. Naast duurzaamheid is bezuiniging de voornaamste reden. V.w.b. duurzaamheid is dat duidelijk. Maar onze vereniging moet ook op de kleintjes letten. Dat geldt ook voor de uitgaven m.b.t. de realisatie van ons kwartaalmagazine. We zijn inmiddels op de goede weg. De stuksprijs van de Waardzegger is ten opzichte van 2024 met 8 eurocent gedaald. Dat lijkt misschien geen grote bezuiniging, maar de stuksprijs maal het aantal gedrukte exemplaren geeft dit jaar een reductie van € 2.230,00 ten opzichte van vorig jaar! Doordat inmiddels ca. 20% van de HWL-leden de Waardzegger alleen nog digitaal lezen, zijn dit jaar 1.000 exemplaren minder gedrukt, wat ook een flinke besparing op de als-maar-stijgende verzendkosten opleverde. Daarom wordt gepleit voor het digitaal lezen, waar ook tijdens de jongstleden ALV nog eens op werd gewezen.

Verdwijnt de papieren Waardzegger op termijn?

Een vraag die mij met enige regelmaat wordt gesteld. Zelf denk ik van niet. Veel van onze leden houden er van om ons mooie blad in handen te hebben, het te voelen als zij tijdens het lezen de bladzijden omslaan, nieuwsgierig wat op de volgende pagina's weer voor interessants te lezen valt. Ik ben er zelf zo eentje, al weet ik al wat er komt; als redacteur heb ik 'm daarvoor al zeker vijfmaal *digitaal* gelezen... Bovendien zijn papieren exemplaren onmisbaar om HWL te promoten; het blijft een prachtig blad voor op de leestafel.

Tijdens dezelfde ALV werd door enkele leden nog eens de lofzang gezongen over ons verenigingsmagazine. Als redacteur is dat altijd leuk om te horen. Het is ook fijn zo'n blad te maken voor een vereniging waar beweging in zit, die wat te vertellen heeft, waar veel activiteiten worden georganiseerd.

Overigens is de geprezen veelzijdigheid van de Waardzegger voornamelijk te danken aan al diegenen die de moeite nemen kopij aan te dragen. Zonder hen geen Waardzegger, laat dat duidelijk zijn!

Of het nu vanaf een scherm is of in een papieren versie, ik wens jullie veel leesplezier!

Namens het hele media team:
Fijne feestdagen en een gezond
2026.

Piet

Foto voorpagina:
Groot Koninkrijk
Kitty de Zeeuw

Van de voorzitter...

Onlangs stond ik voor de spiegel. Zit mijn jasje goed? Zit mijn dasje goed? Zijn mijn haartjes netjes gekamd?

Maar waar kijk ik eigenlijk naar? Is dat werkelijk ikzelf, of een virtuele weergave van mij? Een spiegelbeeld, iets waar dieren doorgaans vijandig op reageren.

Terwijl ik daar stond, pratend tegen mijn eigen reflectie, moest ik denken aan een item uit de talkshow van Eva. In haar dagelijkse praatprogramma interviewde ze internetgoeroe Alexander Klöpping. Ik zal niet zeggen dat ik hem op de voet volg, maar zodra hij een boek aanbeveelt over artificiële intelligentie (AI) of digitale ontwikkelingen, ik voldoende fan ben om het direct te bestellen.

Op luchtige toon spraken ze over de nieuwste AI-tool: *Sora 2*. Een programma waarmee je video's kunt maken zonder camera. Nog bijzonderder: je kunt er mensen in laten optreden die niet bestaan. Virtuele figuren, perfect geschapen. Een nieuwslezer die keurig het journaal presenteert voor een nietsvermoedend publiek. Volledig nep, maar niet van echt te onderscheiden.

Het roept een scala aan ethische vragen op. Kan een nieuwslezer nog wel echt bestaan? In Korea zijn er al virtuele popsterren. Met *Sora 2* worden de mogelijkheden nóg uitdagender, de beelden nóg realistischer en de drempel om ze zelf te genereren nóg lager. Het dupliceren van bestaande personen wordt met de dag overtuigender. Nepnieuws is alomtegenwoordig. Natuurlijk, het is nog niet perfect, maar zoals Klöpping benadrukte: *“Twee jaar geleden konden we nog niets.”* Binnen twee jaar, voorspelt hij, zijn digitale mensen of klonen zó geavanceerd dat ze niet meer van echt te onderscheiden

zijn. En velen omarmen deze ontwikkeling zonder enige kritische blik. Wat is dan nog echt?

Daar, in die spiegel, zag ik mijn evenbeeld. Dat was in elk geval écht. Het deed precies wat ik deed, alleen in spiegelbeeld. De tekst die ik op mijn voorhoofd zou schrijven, leest wel achterstevoren. Een spiegel die dat corrigeert, bestaat nog niet. Of toch wel? Amazon biedt inmiddels een 'omkeerbaar spiegelbeeld' aan, al is het voorlopig niet op voorraad.

Een selfie maken, is kinderspel en software die de foto spiegelt naar de realistische weergave bestaat al lang. De spiegel zelf – bron van sprookjes, spreekwoorden en psychologische bespiegelingen – bestaat al meer dan vijfduizend jaar. Maar het spiegelbeeld staat nooit los van het origineel. In dit geval: ikzelf.

Toch lijkt het erop dat ik binnenkort uitspraken kan gaan doen waar ik zelf niet achter sta, omdat ze door AI zijn gegenereerd. Een angstige idee, maar geen vergezocht scenario. Waarom ik hierover schrijf? Simpel. Deze ontwikkelingen staan op de rails en de trein dendert voort. Onstuitbaar en inmiddels onderdeel van elke vezel van onze samenleving.

Ook HWL ontkomt er niet aan. Hoe kritisch veel van onze leden ook zullen zijn op de digitale wereld en het gebruik van kunstmatige intelligentie, beiden staan voor de deur. En iedereen doet mee, hoe sceptisch ook. Want... het kán! De eerste website omarmden we vol enthousiasme. Inmiddels zijn e-mail en appberichten volstrekt vanzelfsprekende communicatiemiddelen. De Waardzegger is ook digitaal te lezen. We kwamen ooit fysiek bij elkaar voor overleg. Nu doen we dat steeds vaker via *Teams*.

Maar waar ligt de grens? Is die er wel?

Voor veel mensen is de virtuele wereld inmiddels even reëel als de echte. Fictie en werkelijkheid lopen naadloos in elkaar over. Maar ondanks dat we de digitale gereedschappen steeds vaker voor ons laten werken, staan wij als vereniging met beide benen in de *echte wereld. De wereld van de natuur.*

Bijna alles is te imiteren of te dupliceren, maar de ervaring van de natuur – waarvan wij mensen zelf deel uitmaken – is *niet nep*. Zij is *echt!* En daarom *koesteren wij haar.*

Theo(dorus) Schuurmans

inhoudsopgave

• Redactioneel	2
• Van de voorzitter	3
• Natuurbeheer (2)	4-5
• Op safari in Kuipersveer	6-7
• interview	8-9
• BuitenLokaal(2)	10-11
• Veeneiken van Strijen	12-14
• Van Ledenadministratie	14
• 30 jaar NBC Klein Profijt	15
• Natuur centraal	16-17
• Winterbloei in natuur...	18
• Gewoon bijzonder...	19
• Oeverloop 2025	20-21
• Jaar van de Woelmuis (4)	22-23
• De Dikke Molen...	24-25
• Nature Talks	26-27
• HW zoemt	28
• Water Natuurlijk	29
• Adverteerders	31
• Adverteerders	32

Het mediateam zoekt!

We zijn naarstig op zoek naar een medewerker, als coördinator voor de wekelijkse stukje van de schrijvers voor Het Kompas, die ons mediateam komt versterken. (contact hierover graag via waardzegger@hwl.nl).

Natuurbeheer, groot en klein... (2)

Achter de schermen van Terreinbeheer

Door: Merel Nelemans en Chiel Visser

In deze nieuwe rubriek 'Natuurbeheer groot en klein' nemen we jullie weer mee achter de schermen bij de afdeling terreinbeheer. Hoe wordt het beheer in de praktijk uitgevoerd? En misschien nog wel interessanter: hoe kun je die principes zelf op kleine schaal toepassen? In deze tweede editie kijken we naar hoe we het beheer in balans proberen te houden, iedere dag moeten we namelijk tal van afwegingen maken bij de ingrepen die we plegen in het beheer.

Balans en beheer

Vorige keer keken we naar het belang van variatie in onze gebieden. Hoe gevarieerder een terrein is, hoe meer soorten zich er thuis kunnen voelen. Echter het creëren, maar vooral ook het behouden van de maximale hoeveelheid variatie in een terrein is praktisch onhaalbaar, dat vergt een te intensief beheer dat qua tijd niet op te brengen is. Bovendien verdwijnen de meeste soorten ook juist weer bij te intensief beheer, zij zijn juist gebaat bij wat minder vaak ingrijpen. Dit is dus een eerste factor waar we een balans in moeten zien te vinden. We streven dus zoveel mogelijk

variatie te verkrijgen binnen een bepaald aantal ingrepen dat het gebied en de soorten daarin aankunnen.

Hoe vaak en hoe groot de ingreep is die we plegen, is bovendien afhankelijk van het gebied. In een groot natuurgebied kun je best op een deel daarvan een grote ingreep plegen als dat nodig is, er blijft dan ten slotte nog genoeg onverstoorde oppervlakte over. In een relatief klein

gebiedje komt het beheer veel nauwer en meer gestructureerd. Een te grote ingreep kan dan voor veel soorten in één keer het einde betekenen wat voorkomen moet zien te worden.

Bloemenpracht, maar toch maaien om het in stand te houden...

Beheer van struweel...

Natuurlijke ontwikkeling in de praktijk

Natuurlijke ontwikkeling (successie) verloopt vaak langzaam en kent interessante tussenstadia. Bijvoorbeeld: een stukje grasland dat een jaar over blijft staan voor insecten kan dichtgroeien met struiken. Laat je die struiken ongemoeid, dan kan de kwaliteit van het bloemrijke grasland uiteindelijk verminderen door schaduwvorming. Daarom maken we beheerbesluiten: ontwikkeling van struiken op een plek toestaan, maar tegelijkertijd elders struweel terugbrengen naar gras-

land. Zo ontstaat een evenwicht tussen open plekken en ruigte, met continu nieuwe kansen voor verschillende soorten.

Mens en natuur

De mate van ingrijpen, hangt ook af van de ligging van een terrein. We beheren zowel afgelegen gebieden als plekken waar dagelijks mensen komen. Een strak onderhouden park oogt misschien mooi voor bezoekers, maar is vaak een slechte habitat voor soorten, zoals de steenuil, bosmuis of wezel. Om een balans te vinden, maaien we langs paden iets vaker, terwijl het onderhoud verder van de paden extensiever is. Zo combineren we natuurbehang en komen we tegemoet aan de wensen van bezoekers.

Tuintips

In je tuin is de mate van ingrijpen ook van verschillende factoren afhankelijk. Heb je een grote tuin, dan is het laten verwilderen van een klein hoekje in de tuin prima mogelijk, zo'n bramenstruweel kan hartstikke waardevol voor vlinders zijn. In een kleine tuin past dat waarschijnlijk niet, maar kun je wel iedere bloem van die pol knoopkruid die bijna uitgebloeid is, afknippen om hem 2 keer zo lang te laten bloeien, ook heel leuk voor de vlinders. In een natuurtuin grijp je het liefst zo min mogelijk in, maar er zal toch ook gesnoeid moeten worden om de balans te houden. Bij grotere ingrepen geldt: kies de juiste periode. Snoei pas na het broedseizoen en maak vijvers pas in de herfst schoon. Zo behoud je de balans tussen natuurlijke ontwikkeling en beheer, ook op kleine schaal!

Of het nu gaat om een groot natuurgebied of een kleine tuin, het principe blijft hetzelfde: beheer met oog voor variatie, de behoeften van soorten en de timing van ingrepen.

*

Oproep!

We streven er naar om alle publicaties van ons verenigingsblad over de jaren heen in ons archief op te nemen, dus ook de nieuwsbrieven uit de begin jaren van HWL, te digitaliseren en online te zetten.

Bij de eerste inventarisatie missen we de Waardzegger van **Herfst 1986**. Als iemand die nog in bezit heeft, zouden we die graag voor ons archief willen ontvangen. En als iemand ook nog de oude gestencilde **Nieuwsbrieven** heeft, zouden we die ook graag willen ontvangen om te worden gedigitaliseerd (contact hierover graag via waardzegger@hwl.nl).

Goedemorgen Nederland. Om 6 uur vraagt Stieneke, hoor je de roodborst? Nee, want ik moet eigenlijk al langer voor een hoortest. Een half uur later, als we de deur uitstappen en naar de fitness oversteken, laat de roodborst zich nog volop horen, in de top van een boom. Na een uurtje zweten zit hij er nog steeds, maar nu met de maan achter zich. Te leuk om dat niet te vereeuwigen. Een mooie start van de dag en we hebben nog een volle dag voor ons.

Gert Huijzers

Voor in de agenda

Dinsdag 30 december

Oliebollen vogelexcursie in de Oeverlanden

Voor meer informatie, ook voor alle andere activiteiten, zie: hwl.nl agenda

Op safari in Kuipersveer...

Veldwerkdag met gymnasiumleerlingen

Door: Joost Hazelaar

Gidsen Rob, Theo en Joop staan ons met een warm welkom op te wachten bij de toegangspoort van natuurgebied Kuipersveer. Mijn collega's Machteld en Patrick hebben hen voorzien van een bekertje koffie. Het is maandag 22 september, tien uur 's ochtends, en we boffen: het zonnetje breekt door terwijl de laatste ochtendnevel oplost.

Ruim een uur eerder zijn mijn collega's Hanneke, Boukje, Fenny en ik vanuit Barendrecht vertrokken, gevolgd door een stoet van 41 gymnasiumleerlingen uit klas 1, 2 en 3. Via de Heinenoordtunnel fietsen we richting Kuipersveer voor het startsein van de projectweek *De natuur dichtbij*. Voor veel leerlingen is zo'n fietstunnel al een belevenis op zich. Onderweg maken we een korte stop bij het Jack Dawson Greenmonument om stil te staan bij het feit dat sporen van de Tweede Wereldoorlog soms dichterbij zijn dan je denkt.

Bij Kuipersveer parkeren we de fietsen netjes in de berm. "Vergeet je sleutel niet veilig op te bergen!" waarschuwen we nog even.

De grote groep wordt in tweeën gesplitst. De ene helft begint met een workshop macrofotografie van collega Boukje Stinis. Met hun smartphones leren ze de natuur letterlijk van heel dichtbij vast te leggen. De andere helft verdeelt zich in drie kleine groepjes, elk met een eigen gids. Gewapend met een instructieboekje, potlood en camera gaan ze op pad, op zoek naar *the big 3*: de ijsvogel, de lepelaar en de Schotse hooglander.

Veel leerlingen – 11 tot 14 jaar oud – weten nog niet goed wat hen te wachten staat. Sommigen zijn nog nooit in een griend geweest of hebben nog nooit een vogel geprobeerd te herkennen. Een doel van deze projectweek is hen bewust te maken van de waarde van de flora en fauna dicht bij huis. Naast kennis van klassieke talen willen we onze leerlingen ook onderdompelen in kunst, cultuur, wetenschap én natuur. En hoe leer je beter dan door zelf te ontdekken?

Met enthousiasme wijzen de gidsen de leerlingen op insecten, vogels

en planten. In de modderige paadjes vinden ze beversporen; voor velen een eerste kennismaking met dit dier dat tot nu toe alleen tot de verbeelding sprak.

Joop laat de typische knaagsporen zien en vertelt over het unieke zoetwatergetijdengebied waarin we ons bevinden. Ook leren ze over het knotten van wilgen en het gebruik van de wilgentenen, vroeger én nu. Theo zorgt bij zijn groepje voor grote glimlachen wanneer hij ze op een waarneming van twee witgatjes wijst. Een leerling weet zelfs een groene kikker uit het heldere water te scheppen. En tot groot enthousiasme spot gids Rob met zijn groepje de ijsvogel in het haventje van Kuipersveer: een echt geluksmoment.

Na drie kwartier komen alle groepjes weer samen. Sommigen hebben natte sokken, omdat de waarschuwing voor oude schoenen of laarzen was genegeerd. Dat mag de pret niet drukken. De jonge fotografen tonen trots hun beelden: druppels die in de zon glinsteren, spinnenwebben die opeens levensgroot lijken. Veel leuker dan zo'n standaard selfie.

Na de pauze wisselen de groepen van activiteit. De gidsen – vrijwill-

ligers van de uilenwerkgroep Hoeksche Waard – vertrekken opnieuw met andere groepjes.

Drie buizerds zweven laag over de bomen, en boven de akkers zien we een bruine kiekendief. Eén buizerd vertoont opvallend gedrag: hij landt in het akker en hupt een stuk verder. Even denken we dat het misschien een wespendif is, maar de verrekijker biedt duidelijkheid: toch een buizerd. Dan stijgen ineens tientallen ganzen op. Dat blijkt niet voor niets, want hoog boven ons verschijnen drie zeearenden die van west naar oost trekken. Wanneer we de leerlingen uitleggen hoe bijzonder deze waarneming is, zijn ze net zo onder de indruk als wij. Nóg een soort om in het werkboekje te noteren.

Op de terugweg beklimmen we nog even de dijk om aan de overkant van het haventje de Schotse hooglanders te zien grazen. Daarna verzamelen we weer om ervaringen uit te wisselen. Misschien hebben we niet alle drie de vooraf bedachte soorten gezien, maar de vele onverwachte waarnemingen maakten de dag meer dan geslaagd.

Na deze enerverende ochtend bedanken we de gidsen hartelijk. Hun betrokkenheid is van grote waarde.

“Elke nieuwe vogelaar onder de jeugd is er één,” zei Joop, toen ik hem vroeg te helpen. Theo had in 2003 ook al geassisteerd bij een vergelijkbare activiteit van onze school en vond het leuk opnieuw betrokken te zijn. Rob, een zeer fanatieke vogelspotter, bood ook zijn hulp aan.

Met het fietspontje bij Puttershoek steken we de Oude Maas over voor een bezoek aan de restanten van de oude Barendrechtse brug.

Later die week bouwen de leerlingen op school een schaalmodel van deze brug van papier, gebaseerd op de originele bouwtekeningen. De volgende dag onderzoeken

ze in het schoollaboratorium de waterkwaliteit van zowel het stromende water van de Oude Maas als het stilstaande water van de binnenplas van Kuipersveer. Met microscopen ontdekken ze bovendien enkele waterdiertjes.

Natuur dichtbij – soms letterlijk onder je voeten. Waardering voor flora en fauna, van groot tot klein, en leren kijken vanuit een ander perspectief. Het was een doeltreffende en zeer geslaagde veldwerkdag!

Joost Hazelaar uit Numansdorp is docent aan het Dalton Lyceum in Barendrecht en vrijwilliger bij de Uilenwerkgroep Hoeksche Waards Landschap (HWL)

Gymnasiasten op 'safari'...

Zachte krachten...

Door: Marianne van Kasteel

Voor het decemberrnummer van de Waardzegger ging ik op bezoek bij **Arjo en Nelleke van Dijk**. Ik heb hen dit voorjaar al ontmoet tijdens de cursus Natuurlijk tuinieren, waaraan zij ook een bijdrage leveren. Leuk om op de eerste beetje koude dag van deze herfst hun enthousiaste verhalen te horen en de mooie tuin in wintertooi te bewonderen.

Actieve buitenmensen

Beiden zijn geboren en getogen in de Hoeksche Waard. Ze hebben elkaar bij de Scouting leren kennen. Echte actieve buitenmensen dus, die inmiddels al jaren actief zijn bij HWL. Arjo is in de voetsporen van zijn vader getreden en begonnen als tuinder. Toen het wat slechter ging in die branche heeft hij een carrièreswitch gemaakt en is hovenier geworden. Een stap waar hij geen moment spijt van heeft gehad.

Nelleke was altijd erg geïnteresseerd in alles wat groeit en bloeit en heeft in 1995 een plantencursus gevolgd bij HWL. Dat was het begin van een passie. In eerste instantie schuurde dat een beetje met de opvatting van Arjo. Immers: al die kleine plantjes werden door hem bestempeld als onkruid. Van 1995 tot 2015 is Nelleke lid geweest van de plantenwerkgroep. Al snel werd Arjo echter ook besmet met het plantenvirus. Na zijn werkzame leven in 2012 is ook hij lid geworden van de werkgroep, die schertsend "bukploeg" wordt genoemd. Hij is daarvoor nog steeds actief. Elke week vinden er 1 of 2 inventarisaties plaats. Het seizoen loopt van begin april tot eind augustus. Daarnaast is er éénmaal per maand een bijeenkomst. Arjo geeft daar bijvoorbeeld een cursus 'knoppen herkennen'. Zonder bladeren is het namelijk veel moeilijker een boom of struik te determineren. Arjo en Nelleke zijn ook actief voor ObsIdentify, een app om planten, vogels etc. te determineren.

Op 1 juni jl. is het project 'Bioblitz: 3.000-soortenjaar Hoeksche Waard' van start gegaan, met als doel 3.000 soorten planten te de-

termineren. De ingezonden foto's worden door kenners beoordeeld. De 3.000 is al gepasseerd en het is nu: op naar de 4.000 vóór 1 juni 2026. Iedereen kan hieraan mee doen. Natuurlijk zijn ze daarvoor veel buiten te vinden!

“... enthousiaste natuurliefhebbers, op een prachtige plek ...”

Natuurvriendelijke tuin

Nelleke heeft altijd een bloemenborders gehad, maar wilde graag een grotere tuin met meer planten en bloemen. In 2003 werd gestart met het opnieuw inrichten en 3 jaar later werd de grote bedrijfskas gesloopt, zodat ook dat perceel bij de tuin getrokken kon worden. Het is een prachtige natuurvriendelijke tuin geworden. Een kleine kas mocht natuurlijk niet ontbreken. 's Zomers voor tomaten en paprika's, 's winters geeft Nelleke er workshops geïnspireerd door de tuin. Materiaal is er in eigen tuin voldoende voor handen.

Team Van Dijk

Bijzonder dat een echtpaar dezelfde hobby c.q. passie deelt. Zij trekken in alle activiteiten met betrekking tot de natuur op als een hecht

team. Via HWL zijn Arjo en Nelleke betrokken bij de cursus 'natuurvriendelijk tuinieren'. Een samenwerking van Hoeksche Waard Zoemt, HWL en gemeente Hoeksche Waard. Zij maakt de presentatie, hij presenteert en geeft uitleg. Stel je een vraag aan Arjo, dan komt er een rustig antwoord, Nelleke vult in rap tempo aan. De Hoeksche Waard heeft zich aangesloten bij de campagne 'Meer bomen nu'

(www.meerbomennu.nl).

Er is inmiddels een bomenhub in Klaaswaal. "Daaraan heb ik ook mijn steentje bijgedragen", aldus Arjo.

Samen tellen ze 's zomers de dagvlinders, maar ze doen ook aan nachtvlinders, een voor mij onbekend fenomeen.

Nachtvlinders

Nelleke legt uit: "Voor de Vlinderstichting zetten we 's zomers elke week en 's winters om de twee weken 's nachts in de tuin een kist van 40x40x40 cm neer, met eierdozen onderin, met een grote lamp erboven. Bij zonsondergang gaat de lamp aan en Arjo moet voor dag en dauw zijn bed uit om bij zonsopgang de lamp weer uit te doen."

Daarna wordt de kist gesloten. De vlinders die op de lamp zijn afgekomen, raken hun oriëntatie kwijt, draaien zich om en vallen naar beneden. Voordat het warm wordt, dus vroeg in de morgen gaat team Van Dijk tellen. 's Zomers vaak met 1 of 2 vrijwilligers. Er wordt een klamboe over de kist gespannen, zodat de vlinders niet weg kunnen. Dan gaan ze in een potje, Nelleke determineert en maakt foto's. De gegevens worden gedeeld met de

Natuurlijkhebbers Arjo en Nelleke van Dijk in hun prachtige tuin op Kuipersveer...

Vlinderstichting en de vlinderwerkgroep van HWL. Het record van afgelopen jaar was ruim 1.200 vlinders in één nacht, totaal 110 verschillende soorten. Na determinatie worden de vlinders weer vrijgelaten in de tuin. Vol enthousiasme wordt het fotoboek erbij gehaald. Mijn idee dat nachtvlinders voornamelijk bruin en zwart of grijs zijn, heb ik bij moeten stellen. Er zitten prachtig gekleurde exemplaren bij. De kleine exemplaren worden motjes genoemd, de grote vlinders.

Nelleke wil de naam weten van alles wat ze ziet. Zo ook van alle vlinders op de vlinderstruik. Daar is de liefde voor vlinders mee begonnen.

Jaarrond tuintelling

De Jaarrond Tuintelling is het grootste tuinonderzoek van Nederland waar iedereen aan mee kan doen. Door mee te tellen, lever je een bijdrage aan onze kennis over het leven in tuinen. Ook daar doet Nelleke aan mee. Het is begonnen met 1 maal per jaar de vogeltelling, de egeltelling, de vlindertelling en de bijentelling.

Na haar pensioen is Nelleke begonnen met de Jaarrond Tuintelling. Het betreft tellingen in de tuin. Er worden vogels, vlinders, libellen, zoogdieren en amfibieën geteld. Wellicht dat de hommels nog worden toegevoegd. Een paar keer per

week loopt team Van Dijk gezamenlijk door de tuin om alles wat leeft te noteren en door te geven. Het hele jaar door.

Het was weer een fijn en leerzaam gesprek met enthousiaste natuurlijkhebbers, en dat op een prachtige plek in de Hoeksche Waard.

*

Mvk

BuitenLokaal (2)

Buiten kun je blijven groeien

© Carla Noordman

Bodemdiertjes zoeken tijdens de bodemdierendag...

Tekst: Merel Nelemans

Welkom in **BuitenLokaal**, een nieuwe rubriek in *de Waardzegger* over het Natuuronderwijs van Hoekschewaards Landschap (HWL). De titel zegt het al: ons klaslokaal is buiten, met de wolken als plafond, omringd door groen, en het liefst met vieze handen aan het werk. Hier leren kinderen met hoofd, hart én handen: van zaaien tot oogsten, van insecten zoeken tot buitenrekenles, en van bomen planten tot de schooltuin ontdekken. In deze tweede editie kijken we naar de periode van late zomer tot herfst en vertellen we wat er buiten schooltijd nóg meer groeit.

Ook in de herfst is er van alles te beleven in de schooltuin

De herfst is een tijd van vertraging. We trekken ons terug uit de schoolmoestuin, bladeren dwarrelen in warme tinten naar beneden en de grond krijgt een welverdiende deken van bladeren of andere vorm van mulch. Onder de aarde zijn de bodemdieren druk bezig om al dat gevallen blad om te zetten in voedsel voor het nieuwe groeiseizoen.

Op de Van Bommelschool werd in november de laatste oogst uit de tuin gehaald. Pompoenen en nog wat kruiden: genoeg voor een herfstsoep die samen met de kinderen werd bereid en geproefd. Terwijl de soep pruttelde, stonden we even stil bij wat de tuin dit jaar heeft gegeven, en wat nodig is om haar straks weer vol energie te laten ontwaken in de lente.

Dat de moestuin minder aandacht vereist, geeft weer ruimte voor andere bezigheden, zoals snoeiwerk, onderhoud en plannen maken. Ook dat hoort erbij om het volgende moestuinseizoen weer een goede start te maken!

Ook al vertraagt de natuur in de herfst, stilzitten hoeft zeker niet. Er valt nog van alles te beleven in de schooltuin en in de buurt: bladeren onderzoeken, diersporen zoeken, of ontdekken hoe dieren zich voorbereiden op de winter. Juist door alle seizoenen te betrekken, leren kinderen dat de natuur nooit echt stilstaat.

Wat er buiten schooltijd groeit

Sinds de zomervakantie organiseert HWL ook weer buitenschoolse natuuractiviteiten. Hierbij kunnen

Muizenworkshop Klein Profijt 30 jaar...

we kinderen ook tijdens de vakanties bereiken, gewoon dichtbij huis. We organiseerde de excursie *Wild in de wijk*: samen door de buurt struinen, op zoek naar plantjes die tussen stoeptegels groeien, waterdiertjes in een slootrand, vogels en insecten die voorbijvlogen. Kinderen kregen zoekkaarten, schepnetjes en loepjes mee, en vooral: de tijd om te kijken en hun nieuwsgierigheid te volgen.

Het viel ons op dat de kinderen die op de buitenschoolse activiteiten afkomen echt al een grote fascinatie hebben voor natuur. Ze herkennen sporen, diertjes, bloemen, en stellen scherpe vragen. Het is mooi

Onderwaterdiertjes bekijken tijdens de excursie Wild in de Wijk, Oud-Beijerland...

© Carla Noordman

om een plek te bieden waar die interesse mag groeien.

Daarnaast organiseerden we de Bodemierendag, waar de kinderen en de begeleiders ontdekten wie er allemaal onder onze voeten wonen en hoe belangrijk zij zijn voor een gezonde bodem. We droegen bij aan het landelijke onderzoek van bodemierendagen.nl en het 3000-soortenaar Hoeksche Waard.

Bij de buitenschoolse activiteiten zijn vaak ouders aanwezig als begeleiders. Dat werkt aanstekelijk: wat buiten wordt ontdekt, reist mee naar huis. En buurtbewoners zijn nieuwsgierig wat we doen en maken daarom vaak even een praatje. Zo groeit betrokkenheid vanzelf verder in de omgeving!

Kinderfeestjes

HWL verzorgt ook kinderfeestjes. Voor kinderen die graag buiten zijn, ontdekken en samen iets maken. We trekken er het liefst buiten op uit: speuren, bouwen en ontdekken. Of als het weer daarom vraagt, halen we de natuur naar binnen. De komende tijd breiden we het aantal thema's verder uit, maar aanvragen kunnen natuurlijk al gedaan worden.

Interesse?

Heb je zelf een idee of wens wat Natuuronderwijs voor jou kan betekenen? Een groen buurtinitiatief of een workshop voor een groep? Wij denken graag met je mee. Buiten kun je blijven groeien!

Contact: natuuronderwijs@hwl.nl

De geheimen van de veeneiken van Strijen...

Een vondst in de Hoeksche Waard uit de bronstijd!

Foto: Arco van Ree

Paleografische kaart 1500 v. Chr.....

Test en foto's: Theo Schuurmans

Wie begin 2024 over de dijken bij Strijen liep, had niet kunnen vermoeden dat daar, diep onder het veen, stille getuigen van een oeroud landschap verborgen lagen. Tijdens graafwerkzaamheden in het Oudeland van Strijen kwamen onverwachts donkere, zware boomstammen tevoorschijn, resten van eiken en elzen die duizenden jaren geleden groeiden in wat toen een moerassige delta was.

Veeneiken...

De elzen waren onbruikbaar, maar de zogenoemde *veeneiken* bleken niet zomaar stukken hout. Ze vormden de sleutel tot een stukje vergeten geschiedenis van de Hoeksche Waard.

Een toevallige ontdekking

In het najaar van 2024 voerde het Waterschap Hollandsche Delta werkzaamheden uit bij het gemaal Strijen. In het kader van de *Kaderrichtlijn Water* werd een nieuwe watergang gegraven om de waterkwaliteit in de omgeving te verbeteren. Terwijl de graafmachine zich door lagen klei en veen boorde, verschenen de eerste stammen in de grond.

Jeroen Ras van de *Commissie Cultureel Erfgoed (CCE)* was ter plaatse en herkende direct dat het om veeneiken ging – eikenhout dat eeuwenlang onder zuurstofarme omstandigheden in veen heeft ge-

legen en daardoor donker, bijna zwart, van kleur is geworden.

De bomen lagen verspreid in de uitgegraven grond, afkomstig uit de bovenste laag van het *Hollandveen*, dat gevormd is tussen ongeveer **2000 voor Christus en het begin van onze jaartelling!** Omdat de sloot inmiddels gevuld was met water, kon hun precieze positie niet meer worden vastgesteld. Toch was duidelijk: deze stammen kwamen uit een heel ver verleden.

Een vondst met potentie

Het nieuws verspreidde zich snel binnen de lokale erfgoedwereld. Het Waterschap Hollandsche Delta nam contact op met mij als voorzitter van Hoekschewaards Landschap (HWL). Ik maakte direct kenbaar dat HWL de veeneiken graag wilde behouden als symbool van de natuurlijke historie van de Hoeksche Waard. *Ab Mulder* hoorde van de vondst en zag meteen de waarde in van nader onderzoek. In de winter van 2024/2025 maakte hij zich hard om de veeneiken te laten onderzoeken.

In overleg met de gemeente Hoeksche Waard legde hij contact met *BAAC*, een gespecialiseerd onderzoeksbureau voor archeologie en bouwhistorie. Onder leiding van

Petra Doeve zou een *dendrochronologisch onderzoek* plaatsvinden – een wetenschappelijke methode waarbij de jaarringen van bomen worden bestudeerd om hun exacte ouderdom te bepalen.

De gemeente steunde het initiatief financieel, en op 30 april 2025 zaagde de *Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)* onder leiding van *Jos Bazelmans* voor de ogen van een handvol toeschouwers dertien monsters uit de gevonden stammen. De zorgvuldig verpakte stukken hout gingen vervolgens naar het laboratorium van BAAC in 's-Hertogenbosch.

Wat is dendrochronologie eigenlijk?

Dendrochronologie is, letterlijk vertaald, “de leer van de boomringen”. Bomen groeien ieder jaar een nieuw laagje hout aan. De dikte van zo'n jaarring wordt beïnvloed door het klimaat: in natte, warme jaren groeit een boom sneller, in droge of koude jaren langzamer. Zo ontstaat een uniek patroon van brede en smalle ringen, een natuurlijke code die de leeftijd én de groeiomstandigheden van de boom vastlegt.

Door de ringen van verschillende bomen met elkaar te vergelijken, kunnen onderzoekers reeksen opstellen die honderden of zelfs duizenden jaren teruggaan. Wanneer het patroon van een onbekende boom overeenkomt met zo'n referentiereeks, weet men precies in welk jaar die boom groeide én stierf.

Een blik in de bronstijd

Uit de dertien monsters bleken zes houtschijven geschikt voor nauwkeurige analyse. De jaarringpatronen werden gemeten met microscopen en speciale software en vervolgens vergeleken met de Nederlandse eikenreferenties.

De resultaten waren opzienbarend. De veeneiken van Strijen bleken *ongekend oud!*

- De eerste boom groeide vanaf 1855 v.Chr. en stierf ergens na 1633 v.Chr.
- De tweede boom begon te groeien rond 1386 v.Chr. en hield op na 1119 v.Chr.

Dat betekent dat deze bomen leefden in de *late bronstijd*, bijna 4.000

jaar geleden. Terwijl in Egypte de farao's over de Nijl heersten en in het Middellandse Zeegebied de eerste stadstaten opkwamen, groeiden hier, in de delta van Rijn en Maas, machtige eiken in een uitgestrekt veenmoeras. Elke eik werd meer dan twee eeuwen oud, ware reuzen van hun tijd.

Het landschap van toen

In die tijd was de Hoeksche Waard geen eiland, maar een laaggelegen moerasgebied, doorsneden door

riviertjes en kreken. Het klimaat was iets warmer dan nu, en er groeiden dichte elzen- en eikenbossen op het veen. Af en toe overstroomden de rivieren het land, waardoor zand en klei over de veenbodem werden afgezet. (zie palaeogeografische kaart van ca 1500 v Chr. uit het NGR Nationaal Georegister, inzet pagina links)

Vervolg op pagina 14

Het zagen van de eiken...

Van de
LEDENADMINISTRATIE

Wilt u de Waardzegger ook digitaal gaan lezen? Stap dan nu over!

De Waardzegger is al bijna 20 jaar het verenigingsblad van HWL. Vier maal per jaar valt er bij de leden een prachtig full colour magazine op de mat, vol lees- en wetenswaardigheden en vol nieuws uit onze levendige vereniging.

In die twintig jaar is wel het één en ander veranderd. De prijs van postzegels en de drukkosten gingen flink omhoog en het lezen van boeken, kranten en tijdschriften via e-reader, tablet of laptop kwam steeds meer in zwang.

Om in te spelen op deze ontwikkelingen heeft het bestuur van HWL eind vorig jaar besloten om de leden de mogelijkheid te bieden om af te zien van het ontvangen van een papieren Waardzegger. Zij kunnen de Waardzegger online, via de site van HWL lezen. Op deze wijze wordt een flinke stapel zinloos gedrukte Waardzeggers vermeden. Het is daarmee een zeer duurzame optie.

Een lid dat de Waardzegger 'gewoon' in gedrukte vorm op de mat wil ontvangen, is een minimale contributie van € 40 verschuldigd. Als incentive kunnen 'digitale lezers' volstaan met minimaal € 35.

Inmiddels hebben voor 2025 333 leden gekozen voor de digitale Waardzegger. Dat is ongeveer 20% van alle leden. Het bestuur vindt dat een prachtig resultaat!

Is (volstaan met) de digitale Waardzegger ook iets voor u? U heeft de mogelijkheid om hier met ingang van het nieuwe jaar 2026 alsnog voor te kiezen. Stuur dan vóór 15 januari een mailtje naar ledenadministratie@hwl.nl.

Voor de volledigheid: ook voor eventuele 'spijtoptanten' geldt: stuur vóór 15 januari een mailtje en u ontvangt met ingang van 2026 weer de papieren Waardzegger.

Namens het Dagelijks Bestuur van HWL

De bomen van Strijen zijn waarschijnlijk omgevallen tijdens een storm of overstroming en vervolgens langzaam weggezakt in het natte veen. Daar bleven ze duizenden jaren bewaard, beschermd tegen zuurstof en bacteriën.

Hun herontdekking geeft een tastbare blik op dat verre verleden. Een kijk op de natuurlijke wereld van vóór de bedijkingen, vóór de dorpen, vóór de polders.

Belang voor de wetenschap

De vondst is niet alleen bijzonder voor de Hoeksche Waard, maar ook voor de wetenschap. In Nederland wordt al decennialang gewerkt aan het samenstellen van zogeheten "veeneikenkalenders". Dit zijn jaarringreeksen die helpen om oude houtvondsten te dateren en klimaatveranderingen door de tijd heen te volgen.

De nieuwe data uit Strijen vullen een belangrijke leemte in de kalender van West-Nederland aan. Ze kunnen helpen om de klimaatreeksen van het tweede millennium voor Christus verder te verfijnen en beter te begrijpen hoe het landschap zich ontwikkelde.

Van vondst naar verhaal

Na het onderzoek blijven de stammen bewaard als een permanente presentatie bij Bezoekerscentrum Klein Profijt, zodat alle bezoekers de kans krijgen deze bijzondere

Monsters....

bomen van dichtbij te zien. Reeds te aanschouwen, is een kunstwerk van Elzen en Eiken gemaakt door Wim Pak. Binnenkort zal één van de eiken ook nog rechttop gericht worden. De onderzoekers verzekeren ons dat de eiken ook onbehandeld nog vele decennia zullen voortbestaan in de open lucht zodat wij allen nog jaren kunnen genieten van ons bijzondere verleden. HWL heeft ook twee stukken eik gedoneerd aan het streekmuseum in Heinenoord. Alle fragmenten zullen feestelijk worden onthuld op een nader aan te geven datum.

Een tijdscapsule uit het veen

De veeneiken van Strijen zijn meer dan hout; ze zijn *tijdscapsules* uit de bronstijd. Hun jaarringen vertellen verhalen over regen en droogte, groei en stilstand, over de kracht van de natuur en de gelaagdheid van het Nederlandse landschap.

Wat begon als een toevallige vondst bij graafwerkzaamheden, groeide uit tot een venster op een wereld die al millennia onder onze voeten verborgen lag.

En dankzij het geduldige werk van onderzoekers, vrijwilligers en erfgoedliefhebbers kunnen wij vandaag opnieuw stilstaan bij dat oeroude bos dat ooit de Hoeksche Waard bedekte.

Om *Ab Mulder* te citeren "Het is eigenlijk ongelooflijk, dat deze bomen hier al stonden toen de Pyramides nog relatief nieuw waren. En nu liggen ze hier, drieënhalf duizend jaar later, opnieuw in het licht."

Bijzondere dank aan:

Onderzoekers: Jos Bazelmans (RCE), Mario IJzendoorn (RCE), Petra Doeve (BAAC); Jeroen Ras (CCE, SOB); WSHD: Arco van Ree; Oscar Holthausen (Gemeente HW); Ab Mulder (HWL), Flip Scherbeijn (HWL).

Bronvermelding:

- Doeve, Petra, *Dendrochronologisch onderzoek naar drie veeneiken nabij het Gemaal Strijen, gemeente Hoeksche Waard, BAAC-project D-25.0103, Versie 1, mei 2025.*
- Mulder, Ab, *Informatie m.b.t. de gevonden veeneiken in de Hoeksche Waard (HW) 25-6-2025.*

*

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt viert

Op zaterdag 8 november werd gevierd dat ons bezoekerscentrum aan het Zalmpad 30 jaar open is. Op deze dag waren er enkele kraampjes, een muizenquiz, muizen kleien en herkennen voor de jeugd, een excursie, gratis lekkers bij de koffie en thee en de braakbalpluismarathon. Het was een geweldig gezellige dag met veel bezoekers en bedrijvigheid. Een foto impressie.

jaar natuurbeleving!

Foto's: Merijn en Moira van den Hoogenhoff, Lies Verstraten en Merel Nelemans

Krokus, Joke Boerlage

natuur

Zwamvlok, Jannie Dam

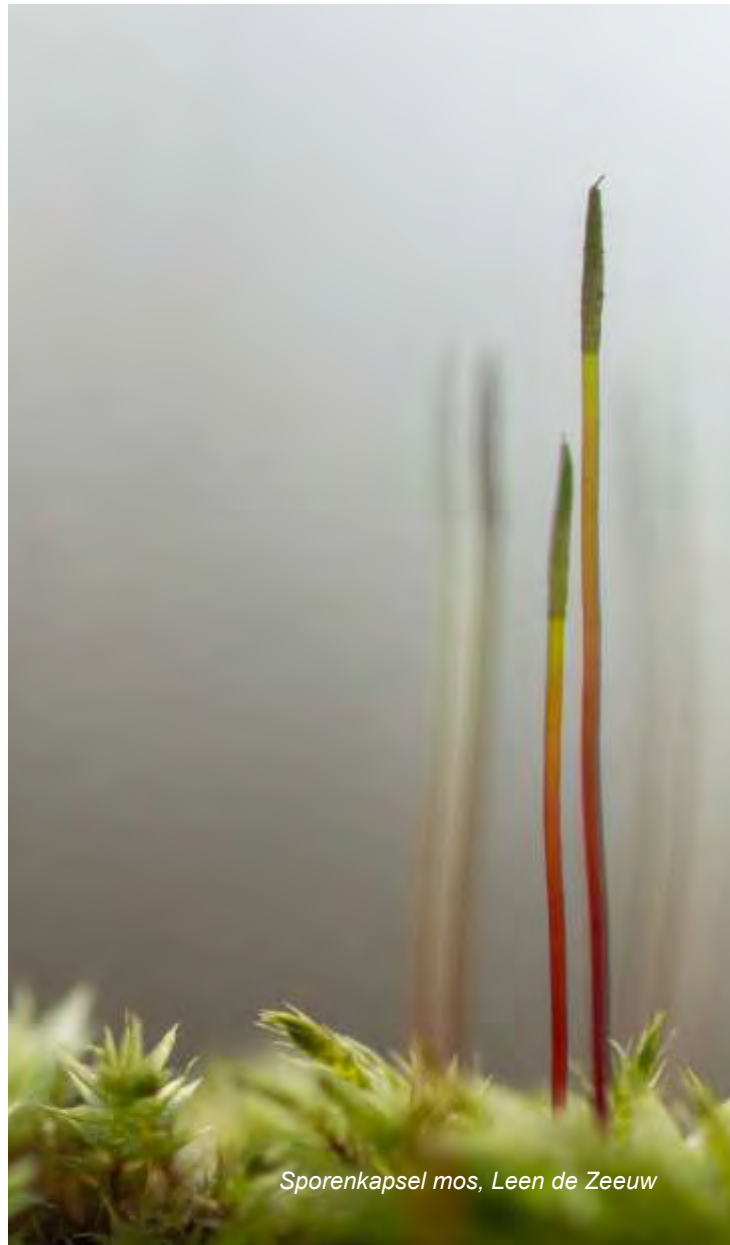

Groot Koninkrijk, Kitty de Zeeuw

Wilde eend, Paul Kalkhoven

centraal

Sporenkapsel mos, Leen de Zeeuw

Winterbloei in natuur...

Tekst en foto's: Rini Huisman-Folkers (coördinator werkgroep Planten)

Het is winter en de wilde planten houden rust. Sommige wilde planten ontwikkelen aan hun wortelstok dunne uitlopers. In de herfst ontstaan hier knolvormige knoppen, die overwinteren, waarna de plant afsterft en er pas in het voorjaar de eerste nieuwe scheuten boven de grond verschijnen. In de winter zijn zelfs de bladeren van deze wilde planten dus niet te zien.

Andere wilde planten hebben een wortelstok, maar overwinteren als rozet. Deze wilde planten kan je als rozet in de winter wel waarnemen. Uitzonderingen zijn er ook. Van het wilgenroosje is bekend dat er in de winter alleen af en toe overwinterende bladrozetten te vinden zijn.

Drijfplanten, zoals de kroossoorten, zijn ook niet in de winter te zien. Zij zinken in de herfst naar de bodem van een sloot om te overwinteren en in het voorjaar stijgen ze weer naar de oppervlakte.

Wilde planten zoals het lenteklokje en het zomerklokje overwinteren ondergronds als bol. De bol heeft vocht nodig om te gaan ontkiemen, dat is bij het lenteklokje in de late winter en bij het zomerklokje in de lente.

Eenjarige wilde planten sterven in het najaar af en komen in het voorjaar weer op uit zaden. Dat is ook het geval bij wilde eenjarige grassoorten, terwijl meerjarige wilde grassoorten de winter overleven dankzij hun wortels of uitlopers.

Wilde varens overleven de winter door een winterslaap te houden in de grond en beschermen zo of hun bovengrondse delen of hun wortelstokken. Enkele wintergroene varens behouden wel hun blad in de winter maar zijn dan blij met bescherming tegen de koude wind.

Loofbomen overleven de winter door middel van een winterslaap, bladverlies, het aanmaken van antivries in de bladcellen en het opbou-

wen van reserves in de wortels. De meeste naaldbomen overwinteren zonder hun naalden te laten vallen. Dat komt omdat die naalden in de winter minder water vasthouden en beschermd zijn met een wasachtige laag die ervoor zorgt dat de naalden minder snel bevriezen.

Maar sommige wilde plantensoorten houden geen rust. Een soort uit de composieten of samengesteldbloemigen, het madeliefje, bloeit het hele jaar door behalve bij strenge vorst. Het is een uitzondering. Bij nachtvorst kunnen de bloemetjes tijdelijk verwelken maar herstellen meestal als de temperatuur weer stijgt. Het is een van de winterbloeiers die zich aangepast heeft aan lage temperaturen en korte dagen in de winter. Ook zijn er winterbloeiers die geen insecten nodig hebben omdat ze de wind de bestuiving laten doen. Ze hebben vaak extra suiker in hun blaadjes, een soort antivries.

Met de Eindejaars Plantenjacht, die tussen kerst en nieuwjaar gehouden wordt, zoeken de leden van de plantenwerkgroep van het HWL een uur lang naar wilde planten die in de winter nog bloeien. Ze worden winterbloeiers of doorbloeiers genoemd, zoals: Straatgras, Klein kruiskruid, Vogelmuur, Klimop, Gevlekte dovenetel, Herderstasje, Bezemkruiskruid, Dagkoekoeksbloem, Stinkende Gouwe, Kleine veldkers, Witte dovenetel, Hazelaar, Els, Gewoon varkensgras, Akkermelkdis-

Canadese fijnstraal...

tel, Madeliefje, Canadese fijnstraal, Paardenbloem, Duizendblad, Gewone melkdistel en Paarse dovenetel. De top 5 van winterbloeiers: Madeliefje, Paarse dovenetel, Straatgras, Paardenbloem en Vogelmuur. De hier boven opgenoemde planten kunnen we dus steeds vaker zien bloeien in de winter, maar dat hangt af van de temperatuur op dat moment en waar de planten staan.

Loop ook eens mee met deze korte, altijd gezellige wandeling en geniet van de vrolijkheid van de bloeiende wilde plantensoorten in de eindejaarsperiode en na de wandeling van een kopje koffie of thee en wat lekkers.

*

“Gewoon bijzonder, de Hoeksche Waard...”

Afm.: 30 x 20 cm

Regelmatig fiets ik een rondje Binnenmaas en steevast ga ik dan ook even langs het strandje bij Westmaas. Ik heb me al eens afgevraagd wat me daar trekt. En ik ben tot de conclusie gekomen dat het te maken heeft met de overkant. Vooral bij mooi licht ziet de ‘overkant’, de oever bij Mijnsheerenland, er uit als een plaatje. En het is er ook vaak rustig, warme dagen in de zomer niet meegerekend. Dan weten veel mensen dit plekje te vinden om verkoeling te zoeken.

Ik had mijn krukje bij de waterlijn gezet in de hoop dat het daar een beetje stabiel was. Het viel tegen. Regelmatig moest ik gaan verzitten omdat de poten in het zand wegzakten. Genietend van het uitzicht heb ik deze aquarel kunnen maken. Ik heb geprobeerd het contrast weer te geven tussen de bomen op de voorgrond en de kleurrijke oever aan de overkant. De

witte molen verscholen tussen het groen trekt de aandacht. Maar ook de verschillend gekleurde bomen. We schrijven medio oktober en de herfstkleuren zijn al aanwezig. Op een zonnige dag als vandaag ziet alles er feestelijk uit.

Een mevrouw, die met haar wandeling bezig was en even stilhield, wees mij op een beter uitzicht op de overkant. Volgens haar kon ik beter op het steigertje iets verderop gaan zitten. Ik ben er niet op ingegaan. Deze locatie is ook de moeite waard zoals je kunt zien.

Op een paal in het water, niet ver van mij vandaan, zat een aalscholver. Ze zat op één poot en hield me constant met één oog in de gaten. Gedurende de tijd dat ik daar zat te schilderen, heeft ze me gezelschap gehouden. Verderop, in het midden, dobberden meerkoeten en eenden doelloos op de golfjes van het water. Ook vlogen er enkele zwanen voorbij. Het geluid van hun

wieken is karakteristiek. Een zingend geluid. Wanneer je het hoort, weet je precies wat er aankomt. Op de terugweg naar huis zag ik een drietal buizerds die, steeds hoger in de lucht, hun rondjes maakten. Ik ben afgestapt en heb ze zo ver mogelijk gevolgd met mijn verrekijker.

S tatig in het zwart
balanceert ze op één poot.
Visser in ruste.

E en viertal zwanen
vliegt met zingende vleugels.
E en eentonig lied.

Dankzij de thermiek
cirkelen ze hun rondjes.
O pgaand in het niets.

Jan Plaisier

De Oeverloop, een vakantie op zich...

Tekst en foto's:

Traditioneel in het laatste weekend van de schoolvakantie vond de 34e Oeverloop plaats. Voor de wandelaars een mooie afsluiting van de zomervakantie door in drie dagen de Hoeksche Waard rond te wandelen. Geen sinecure. Het gaat wel over een kleine 90 km! Gelukkig wordt er goed voor je gezorgd. Er is vervoer geregeld, er zijn verzorgde lunches en maaltijden en de route is duidelijk: het water is steeds aan je linkerhand.

Een lange sliert Oeverlopers...

Tekst: Arie Kooijman

Onder de 87 deelnemers waren veel nieuwe enthousiaste mensen. Met dat aantal zitten we dicht aan het maximum van wat verantwoord is i.v.m. de belasting van de natuur. Het is een exclusieve route: we wandelen over stukken dijk en land die niet opbaar toegankelijk zijn, maar waarvoor we van de eigenaren of pachters toestemming krijgen.

De chefkok van de Oeverloop is er klaar voor....

Elk jaar ontvangen de deelnemers een herinnering. We vragen een kunstenaar uit de Hoeksche Waard om iets te maken of te schrijven. Dit keer maakte eilanddichteres Liesbeth Goedbloed een gedicht passend bij het thema. Het gedicht werd in samenwerking met deelnemers van zorgboerderij De Idahoeve op Tiengemeten op een tablet van Hoekschewaardse klei afgedrukt. Leden van de werkgroep Oeverloop voeren verschillende keren met de pont over om te helpen bij het productieproces. Hoe mooi kan samenwerking zijn.

Thema

Elk jaar heeft de Oeverloop een thema, dit keer Exotische exoten. Vier sprekers deden tijdens kleine pauzes in de buitenlucht hun verhaal over exoten. Exoten zijn planten en dieren die van nature niet in Nederland voorkomen. We noemen ze invasief als ze schade toebrengen aan de inheemse planten en dieren. De eerste spreker, imker Leo van der Heijden, deed zijn verhaal over de Aziatische hoornaar, bovenop de Heinenoordtunnel. Hij vertelde op welke wijze nesten verwijderd worden, hoe schadelijk hoornaars zijn en hoe gebrekkig de

Foto's: Carien Hempel

regelgeving is.

Onder de molen bij Puttershoek nam Fred Kuiper, ecoloog bij het waterschap, de wandelaars mee aan de vele kanten die aan het bestaan exoten zitten. Na genoten te hebben van de bloeiende Reuzenbalsemien in de grienden van de Oeverlanden haalde Joost Kievit ons uit de droom. Ook Reuzebalsemien is een invasieve exoot en dus een bedreiging voor andere planten

Na het verlaten van de Korendijkse Slikken op zondag stond, Theo Schuurmans, verenigingsvoorzitter en coördinator Aquatische Werkgroep, klaar om te vertellen over exoten die in het water leven. De Amerikaanse rivierkreeft die een plaag vormt, is een culinaire lekkernij. Voorgesteld werd om deze kreeft volgend jaar op het menu van de Oeverloop te zetten.

Vrijwilligers

De Oeverloop is een evenement dat niet zonder vrijwilligers kan bestaan. Het gaat o.a. om: een pad hakken in de grienden als toegang tot het Hollands Diep, het opzetten van de buitenkeuken, het bereiden van de lunches en de warme maaltijden, 's morgens de wandelaars

voorzien van koffie en bij terugkomst van een drankje of biertje en natuurlijk de voorbereidingen door de leden van de werkgroep.

Sponsoring

Door de inzet van de vele vrijwilligers en sponsoring van etenswaren blijven de kosten van de Oeverloop laag en spelen we daardoor financieel quitte of houden we geld over. Dit geld komt ten goede aan de Vereniging, HWL, die er o.a. educatieve activiteiten mee financiert. Dit jaar kregen we de melkproducten van Weerribben Zuivel, melk van een extensieve, biologische veehouderij en een ambach-

telijke zuivelfabriek. Ook lokale ondernemers deden een duit in het zakje door ijsjes, frisdranken (AH Oud-Beijerland) en luxe koeken (bakkerij Voordijk) te sponsoren. Zondagmiddag om een uur of vier bereikten de wandelaars natuurbezoekerscentrum Klein Profijt, de

plek waar ze op vrijdagochtend gestart waren. Tijd voor het uitdelen van de herinneringen en het in het zonnetje zetten van de oudste (82) en de jongste deelnemer (14).

*

Hand in hand door het water van het Hollands Diep...

Leo v.d. Heijden vertelt over de Aziatische hoornaar....

Vliegenschwam...

Waar vind je al dat moois?

Groene knolamaniet...

Door: Conny Vriens (paddenstoelen werkgroep)

Vaak wordt er aan ons gevraagd: *Waar vind je al dat moois? Dat hebben we toch niet in de Hoeksche Waard?* Nou, wel dus! Deze vond ik gewoon op mijn dagelijkse rondje langs de Kwakseweg. Niet op een natuurterreintje, maar gewoon tussen de rijbaan en het fietspad. De leukste vondst is de Vliegenschwam, die je hier niet verwacht, maar die ik al een paar jaar heb gezien.

De volgende soorten heb ik daar ook gezien: Vliegenschwam, Dooiergele mestzwam, Eekhoortjesbrood, Geschubde inktzwam, Paarse schijnridder, Zilvergrijze ridderzwam, Grote molenaar, Oranjabloesemzwam, Radijsvaalhoed, Gordijnzwam, Groeneknolamaniet, Tweekleurige vaalhoed, Breedplaatstreephoed en Afgeplatte stuifzwam.

De paddenstoelen cursus heeft mij geleerd, hoe leuk het is om een klein gebiedje dicht bij huis eens een poosje in de gaten te houden, met dit als resultaat.

Jaar van de woelmuis, wat heeft het ons gebracht?

Door: Merijn van den Hoogenhoff

De zoogdiervereniging riep 2025 uit tot “Jaar van de woelmuis”. Dit om aandacht te vragen en bekendheid te geven aan deze belangrijke familie van onopvallende muizen. Uiteraard deed de zoogdierwerkgroep van Hoekschewaards Landschap daar graag aan mee.

Er waren dit jaar bij de vereniging HWL daarom extra pluismiddagen (en -marathon), radio-interviews, publicaties in dagbladen en op socials, websites en in ons eigen verenigingsblad. Dit alles om te zorgen, dat deze muizen een beetje zichtbaarder zouden worden voor mensen die ze nog niet kenden. We pakken er twee momenten uit.

Al meer dan 30 jaar worden elk jaar door vrijwilligers, jong en oud, braakballen geoplozen...

Braakbalpluizen met als afsluiting een heuse pluismarathon

In 2025 was er bij het pluizen extra aandacht voor de woelmuissoorten in de braakballen. De zoogdiervereniging wilde heel graag dat er meer dan de jaarlijkse 35.000 (landelijke) woelmuizen geoplozen zouden worden.

Al meer dan 30 jaar worden door vrijwilligers elk jaar braakballen geoplozen, om zo te achterhalen wat de (vooral) kerkuil eet en welke

muizen er op ons eiland leven. Wij doen dit jaar ook extra ons best om nog meer woelmuizen te pluizen dan normaal. Als je weet dat woelmuizen (veldmuis, aardmuis, rosse woelmuis en noordse woelmuis) ongeveer 40 tot 50% van de prooidieren zijn, dan moet er aardig wat geoplozen worden om aan een leuk aantal te komen. Behalve twee extra pluismiddagen, hebben we ook, in het kader van 30 jaar NBC Klein Profijt, een pluismarathon gehou-

den. 12 Uur achter elkaar pluizen! En iedereen mocht een balletje meepluizen. Met 652 prooidieren, waarvan 272 woelmuizen, mogen we spreken van een succes.

De hele marathon bleek trouwens een waar feest. 50 Kinderen die hielpen pluizen (en dan ook nog wat ouders), veel positieve gesprekken die bijdroegen aan het doel “meer bekendheid voor de woelmuis”. Samen met Lies Verstraten hebben wij zo goed als on-

afgebroken zitten pluizen. Op 1 december moet alles binnen zijn bij de zoogdiervereniging en dan hopen op een mooi aantal woelmuizen landelijk. Ik kan alvast verklappen dat op het moment van schrijven (begin november) de 35.000 woelmuizen al gepasseerd zijn. De teller staat nu op 45.000 en wij moeten al onze gegevens nog inleveren.

Hiermee kunnen we zeggen dat dit jaar van... een groot succes is geweest en hopelijk mensen leert anders te kijken naar 'maar' een woelmuisje.

De noordse woelmuis op Tiengemeten

In de vorige Waardzegger beloofde ik jullie op de hoogte te houden van het wel en wee van de noordse woelmuis op Tiengemeten.

In het gebied, dat al tien jaar door ons wordt bemonsterd, vingen we in de beginjaren veel noordse woelmuizen. Ooit zelfs bijna zestig individuen. Er is echter in de afgelopen jaren een neerwaartse trend. In 2023 vingen we slechts één exemplaar en in 2024 zelfs helemaal niets. Het zou dit jaar dus erg spannend worden.

De vangst begon op vrijdagmorgen. Nadat alle vallen waren bijgevuld, werden we op de terugweg verrast met twee gesloten vallen. Bij controle bleek het te gaan om een dwergmuis en een noordse woelmuis. We hadden gelukkig aangetoond dat er nog noordse woelmui-

Herman de Jong in T-shirt van de woelmuizen...

zen zitten. Tijdens de verdere inventarisatie vingen we in totaal 20 noordse woelmuizen.

Maar waarom waren de afgelopen jaren zo slecht en zijn er nu opeens weer een leuk aantal noordse woelmuizen? Is er sprake van een cyclus van meerdere jaren? Beschikt

deze soort over grote veerkracht? Of zal dit een goed jaar blijken in een verder aflopende trend? We zullen moeten blijven inventariseren om daar (hopelijk) achter te komen. Op naar 2026.

*

Waardzegger bezorgen

Voor een aantal plaatsen in de Hoeksche Waard worden voor de Waardzegger nog (reserve) bezorgers gezocht! Interesse? Neem dan contact op met ruud.Horijon@hwl.nl.

De 'Dikke Molen' van het Oude land van Strijen...

Door: Gerard Ouweneel

Degenen die ons Nationaal Landschap Centrum (NLC) in Numansdorp op 11 juni jl. de lezing bijwoonden over molens van de Hoeksche Waard hadden na afloop veel te overdenken. De korte voordracht werd gegeven door Hans van Brakel, zelf vrijwillig molenaar en voorzitter van de Stichting molen Landzicht, de molen die het silhouet van Zuid-Beijerland aardig domineert, hetgeen trouwens alle molens plegen te doen op de plekken waar onze voorouders ze ooit neerzetten.

De "Dikke Molen" in het Oude Land van Strijen... Bron: Nederlandse Molendatabase

Op de bewuste lezingavond duizelde het mij. Alleen al het molenaarsjargon! Wat te denken van de bij de meeste streekgenoten wel bekende Oostmolen langs de provinciale weg tussen Mijnsheerenland en Maasdam/Puttershoek. Deze uit 1616 (!) daterende molen is van het type windmolen met een Oudhollands wieksysteem en een vlucht van 27.50 meter. De 'vang' is een vaste Vlaamse blokvang met 5 stukken, wipstok en een zetelkruiswerk met gietijzeren neuten kruisrad....!

Meer te lezen over de ruim vier eeuwen oude Oostmolen is in het dit jaar verschenen ruim veertig pagina's tellende boekje *Molens in de Hoeksche Waard*, een uitgave van de SMHW, de Stichting Molens Hoeksche Waard. De Oostmolen bemaalde met twee andere tot 1929 de polder Moerkerken. Die twee andere zijn verdwenen, een noodlot dat vele tientallen andere molens trof die ooit in onze streek stonden. De SMHW wist acht pagina's van haar uitgave te vullen met de opsomming van alle molens die ooit markant uit het landschap van de Hoeksche Waard oprezen. Van de twaalf die resteren zijn er tien korenmolens en twee poldermolens, de Oostmolen en de Poldersche Molen in Sint Antoniepolder.

Thans is de fraaie lege horizon van het Oude Land van Strijen een van de unieke kenmerken van dit Natu-

ALV 20 november: Statuten en begroting unaniem, aangenomen

door: Ruud Horijon

Maar liefst 68 leden hadden gehoor gegeven aan de oproep van het bestuur om naar de ALV te komen. Dat was veel meer dan we de afgelopen jaren zagen en ruimschoots boven het vereiste minimum van 50 leden om te mogen besluiten over wijziging van de statuten. Voorzitter Theo Schuurmans werd er heel blij van.

Bestuurslid Wilco Molendijk leidde de aanwezigen op heldere manier door de wettelijke noodzaak, het gelopen traject, de gemaakte keuzes en ging ook uitgebreid in op de opmerkingen die door de leden de afgelopen weken hadden ingediend. Dit leverde geen discussie meer op, met als uitkomst dat de leden unaniem instemden met de voorgestelde wijziging.

Daarvoor werd Yolanda ten Thije benoemd tot bestuurslid en presenteerde penningmeester Peter Vos de financiële stand van zaken. Over 2025 lijkt HWL ongeveer quitte te zullen draaien en dat is beter dan was begroot. Ook werd unaniem ingestemd met de begroting 2026. Die sluit met een tekort, maar het bestuur hoopt ook komend jaar op incidentele giften.

Tot slot zette onze voorzitter Els van Gemeren in het zonnetje. Na 15 jaar coördineren van de *wekelijkse* HWL rubriek in het Kompas ontving zij welverdiende bloemen, onder een daverend applaus.

Molenweg heden ten dage, met de parallel lopende hoogspanning...De pijl op de luchtfoto boven geeft de plaats aan waar vermoedelijk "De Dikke Molen" heeft gestaan.

ra-2000 gebied. In voornoemd boekje komt naar voren dat het Oude Land ooit aardig vol stond met molens en dat de huidige lege verre horizonnen dus gebroken werden door hun silhouetten. Hetgeen de horizon trouwens geenszins zal hebben misstaan. Sinds 1962 kijkt uw schrijver in het Oude Land naar vogels, waarbij ik vaak de Molenweg afa. Dus dat daar ooit een molen stond, moge duidelijk zijn. Trouwens, de plek waar, is nú nog te zien, namelijk waar de Molenweg de Keen kruist. De uitgave van de SMHW noemt deze de Molenwegsche Molen, bijgenaamd de 'Dikke Molen'. Bij het bekijken van de foto wordt duidel-

lijk waaraan dit in 1606 gebouwde en in 1936 gesloopte exemplaar zijn naam dankt. De 'Dikke Molen' was een '8-kante grondzeiler met functie poldermolen'.

De foto op de linker pagina dateert vanzelfsprekend vóór de sloop in 1936, dus de parallel aan de Molenweg lopende hoogspanningsleiding ontbreekt. Deze werd pas in de vijftiger jaren geconstrueerd.

Er was ooit ook een Walewegsche Molen. Deze verbrandde in 1818, het lot dat trouwens veel molens trof. De Zuid-Beijerlandse Landzigt kan daarover meepraten...

*

Nature Talks

Aangenaam, maar leerzaam verpozen bij Hoekschewaards Landschap

Wie op de tweede woensdagavond van de maand niets te doen heeft, hoeft zich niet te vervelen: de **HWL Nature Talks** zijn inmiddels een gezellige, leerzame en steeds drukker bezochte traditie. Waar we twee jaar geleden begonnen met slechts vier bezoekers, zitten we inmiddels regelmatig met veertig tot negentig natuurliefhebbers bij elkaar — van beginnende speurneuzen tot doorgewinterde veldbiologen. De lezingen zijn gratis, de koffie en thee staan klaar, en een vrijwillige bijdrage wordt gewaardeerd maar is geen verplichting. In de reeks tot zomer 2026 richten we ons op de rijke biodiversiteit van de Hoeksche Waard, passend binnen het **3000-soortenjaar**. We zoomen in op soortgroepen, biotopen en bijzondere vondsten, telkens gebracht door iemand met passie én ervaring.

Hier volgt het programma, met een vleugje voorpret per avond:

14 januari 2026 – Paddenstoelen

Spreker: Frans Advocaat

Met zijn ervaring als docent en als beheerder van een kinderboerderij weet Frans Advocaat als geen ander hoe je mensen meeneemt in de mysterieuze wereld van schimmels en paddenstoelen. Hij toont bijzondere foto's van soorten die je misschien zelden ziet, en legt uit hoe paddenstoelen samenwerken met bomen, planten en de bodem. Mycorrhiza, houtafbraak, zwamdraden, het komt allemaal voorbij, maar op een manier die begrijpelijk én boeiend blijft. Een avond voor iedereen die meer wil weten over wat er in stilte groeit onder onze voeten.

11 februari 2026 – Kevers en andere insecten

Spreker: Tom Hakbijl

Tom Hakbijl is entomoloog in hart en nieren. Hij werkte jarenlang bij het Zoölogisch Museum van de Universiteit van Amsterdam, dat later overging naar Naturalis en nu bij de keverwerkgroep van Natuurvereniging Hollandse Delta. Hij vertelt over het enorme scala aan kevers en andere insecten in onze regio, inclusief soorten met intrigerende levenswijzen. Ook zijn inzet voor activiteiten met kinderen komt aan bod: hoe maak je jonge mensen enthousiast voor insecten?

11 maart 2026 – Planten zijn kieskeurig

Spreker: Cees Mesker

Waarom groeit de ene plant vooral op droge, zonnige plekken en de andere juist op vochtige, schaduwrijke plekken? Cees Mesker, ruim 25 jaar beheerder bij Hoekschewaards Landschap geweest, weet dat als geen ander. In deze lezing legt hij uit hoe planten hun eigen voorkeuren hebben, hoe plantengemeenschappen ontstaan en waarom soorten vaak in vaste combinaties voorkomen. Aan de hand van voorbeelden uit de Hoeksche Waard toont hij hoe je met kennis van bodem, water en licht opeens veel beter begrijpt waarom een gebied eruitziet zoals het doet.

8 april 2026 – Mossen en korstmossen

Spreker: Petra van der Wiel

Als er een gilde van plantenskundigen zou bestaan, had Petra van der Wiel daarin vast en zeker een vooraanstaande positie. De Roosendaalse kent duizenden soorten en als fulltime vrijwilliger is zij actief voor onder andere Natuurmonumenten West-Brabant. 10 jaar geleden pakte zij de 'mossen' studie op en vertelt daarover in de 'Nature talk' van april. Mossen en korstmossen zijn niet alleen mooi maar ook vaak onderbelicht maar ruimschoots vertegenwoordigd op de Hoeksche Waard. Met de kennisoverdracht van Petra op zak kunnen jullie op zoek naar mossen en korstmossen om bij te dragen aan het 3000 soorten jaar.

Laat uw idealen voortleven ook na uw leven

Laat via uw testament zien hoeveel de natuur en de Hoeksche Waard voor u betekenen.

Een legaat of erfstelling aan Hoekschewaards Landschap is een manier om uw blijvende betrokkenheid te tonen en uw waarden door te geven aan toekomstige generaties. U heeft zich mogelijk jarenlang ingezet voor onze missie. Door Hoekschewaards Landschap te vermelden in uw testament kunt u ook in de toekomst een belangrijke bijdrage leveren. Het is eenvoudig, persoonlijk en van grote betekenis.

Bespreek uw wensen met uw notaris.
U kunt ook contact opnemen met de
penningmeester van HWL.
0654276787 of penningmeester@hwal.nl
Samen zorgen we voor een toekomst
waarin uw idealen blijven bloeien.

13 mei 2026 – Wordt nader ingevuld

Sprekers: Leden van de Vogelwerkgroep HWL

Voor het 50-jarig jubileum van HWL besloten onze vogelaars een uitgebreid rapport te schrijven over de vogels van de Hoeksche Waard – een reis door 50 jaar verleden, heden en 50 jaar toekomst. Na drie jaar werk ligt er nu een indrukwekkend boek op tafel. Tijdens deze avond presenteren zij het resultaat en vertellen ze welke soorten vroeger algemeen waren, welke soorten we nog steeds op het eiland zien en welke vogels in de toekomst waarschijnlijk hun opmars (of juist terugtrekking) zullen maken. Een avond vol vogelverhalen, trends, verrassingen en vooruitkijken.

10 juni 2026 – Verslag van het 3000-soortenjaar

Sprekers: Gert Huijzers & Theo Schuurmans

Een feestelijke afsluiting van een uitzonderlijk jaar vol speurneuzen, veldwerkers en natuurliefhebbers. Gert Huijzers en Theo Schuurmans presenteren samen de resultaten van het **3000-soortenjaar**. Ze nemen ons mee langs de bijzondere vondsten, verrassende trends en momenten waarop er ineens een soort opdook die niemand had verwacht. Ook delen ze welke groepen opvallend rijk vertegenwoordigd waren, welke biotopen extra waarde bleken te hebben, en wat al die duizenden waarnemingen ons vertellen over de staat van de natuur in de Hoeksche Waard. Een avond vol foto's, inzichten en herkenbare veldverhalen — een waardige afsluiting van een bijzonder biodiversiteitsjaar.

8 juli 2026 – Hoeksche Waard in vroeger tijden

Spreker: Jos Baselmans

Wij sluiten het seizoen af met een lezing over de Hoeksche Waard zoals zij eruitzag 4000 jaar geleden. Jos Baselmans is senior onderzoeker bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en bijzonder hoogleraar Delta-archeologie aan de Universiteit Leiden. Sinds ongeveer tien jaar houdt hij zich intensief bezig met het onderzoek van sub fossiel hout uit het laat-Pleistoceen en de Holocene periode (vanaf 11.700 voor heden) uit veen en rivierafzettingen.

Het jaarringonderzoek van sub fossiel hout biedt grote mogelijkheden op paleogeografisch, landschap ecologisch, hydrologisch en klimatologisch vlak. Na een korte inleiding op de geschiedenis van het onderzoek komt een aantal voorbeelden hiervan aan de orde. Ook het onderzoek in de Hoeksche Waard wordt aangestipt.

Derde seizoen bomenhub HW zoemt van start!

De winter is weer in aantocht en dat betekent voor de vrijwilligers van de Bomenhub van HW zoemt dat de spa uit het vet gehaald kan worden. De komende maanden is er dus weer volop actie. En met name op onze oogstdagen kunnen we hulp goed gebruiken. Hoe meer zaailingen we samen inzamelen, hoe meer er weggegeven kan worden.

HW zoemt is een samenwerkingsverband van enkele tientallen vrijwilligers en organisaties met als doel de Biodiversiteit in de Hoeksche Waard te vergroten. Vorig jaar hebben 2500 kansarme inheemse boompjes en struikjes via de hub een plek gevonden bij talloze eigenaren van grote en kleine tuinen. Dit betreffen zaailingen die in de verdrukking staan of op een plek staan waar regelmatig wordt gemaaid.

Inname en uitgifte van zaailingen werkt het best in de wintermaanden. Niet alleen is in het veld de kans op verstoring van dieren dan een stuk kleiner, maar ook is het groen in winterrust. Door het stilstaan van de sapstromen is de kans op overleven bij het verplanten van zaailingen groter.

Uitdaging is dan weer om de zaailingen te herkennen aan de winterkenmerken. Gelukkig zijn er tal van kenmerken aan de hand waarvan zaailingen ook zonder bladeren prima uit elkaar te houden zijn.

Het oogsten van zaailingen gaat uiteraard alleen na toestemming van de terreineigenaar. Vorig jaar hebben we vooral veel zaailingen

verzameld op terreinen van het Waterschap. Maar er is ook oogst in gemeenteparken en terreinen van HWL. In bosjes en bosplantsoenen vonden we soorten als Kornoelje, Meidoorn, Sleedoorn, Kardinaalsmuts, Vlier, Zwarte els, Hondсроos en Iep.

in planten en dieren zich beter thuis voelen.

De Bomenhub van HW zoemt is aangesloten bij MeerBomenNu. Dit is een project van Urgenda met als doel om door middel van het aanplanten van bomen en struiken niet alleen de biodiversiteit een 'boost' te geven maar vooral ook veel CO₂ vast te leggen en daarmee klimaatverandering te beperken. Een win-win-win situatie dus!

Zin om een keer mee te helpen met het verzamelen van zaailingen? Je bent van harte welkom op een van onze oogstochtenden.

Deze oogstochtenden duren van 10:00 uur tot ongeveer 12:30 uur en zijn meestal op een zaterdag.

Een overzicht hiervan is te vinden op de website van HWzoemt.nl of op MeerBomenNu. Hier staan ook onze uitgiftedagen aangegeven.

Oogsten van zaailingen te Heinenoord...

Soorten waar veel insecten en andere dieren volop gebruik van maken. Niet alleen vallen ze in de smaak vanwege de bessen maar ook als waardplant, nectarbron of als broed-, schuil- of slaapplek. Met het planten van inheemse zaailingen in de eigen tuin kan iedereen bijdragen aan een omgeving waar-

Wil je meer weten over de hub, je aanmelden voor een oogstmoment, of heb interesse in een boompje of struikje? Stuur dan een mail naar info@hwzoemt.nl.

*Bart Jan Kingma
Bomenhub HW zoemt*

Waterkerende landschappen...

Veiligheid, het voorkomen van overstromingen door de Noordzee en de rivieren is op de Zuid-Hollandse eilanden topprioriteit voor het waterschap. Dat kan voor een belangrijk deel in samenwerking met de natuur en daar is Water Natuurlijk een warm voorstander van.

Onze eilanden zijn in de loop van eeuwen gevormd door natuurlijke processen. De zee en de rivieren voerden zand en slib aan. Er ontstonden slikken en platen die boven water uitkwamen en begroeid raakten. Als ze hoog genoeg waren, legden onze voorouders er een dijk omheen. Een nieuw stuk land was op de zee veroverd. Zo groeide ook de Hoeksche Waard uit tot het eiland wat het nu is. Bijna alle oorspronkelijke polders en dijken zijn er nog. Ze vertellen het verhaal van het ontstaan van ons landschap.

De zorg voor waterveiligheid wordt de komende jaren een grotere uitdaging. Door klimaatverandering stijgt de zeespiegel. De druk van buiten op onze waterkeringen neemt daardoor toe. Tegelijkertijd klinkt binnendijs de bodem in. Ook het aantal inwoners en economi-

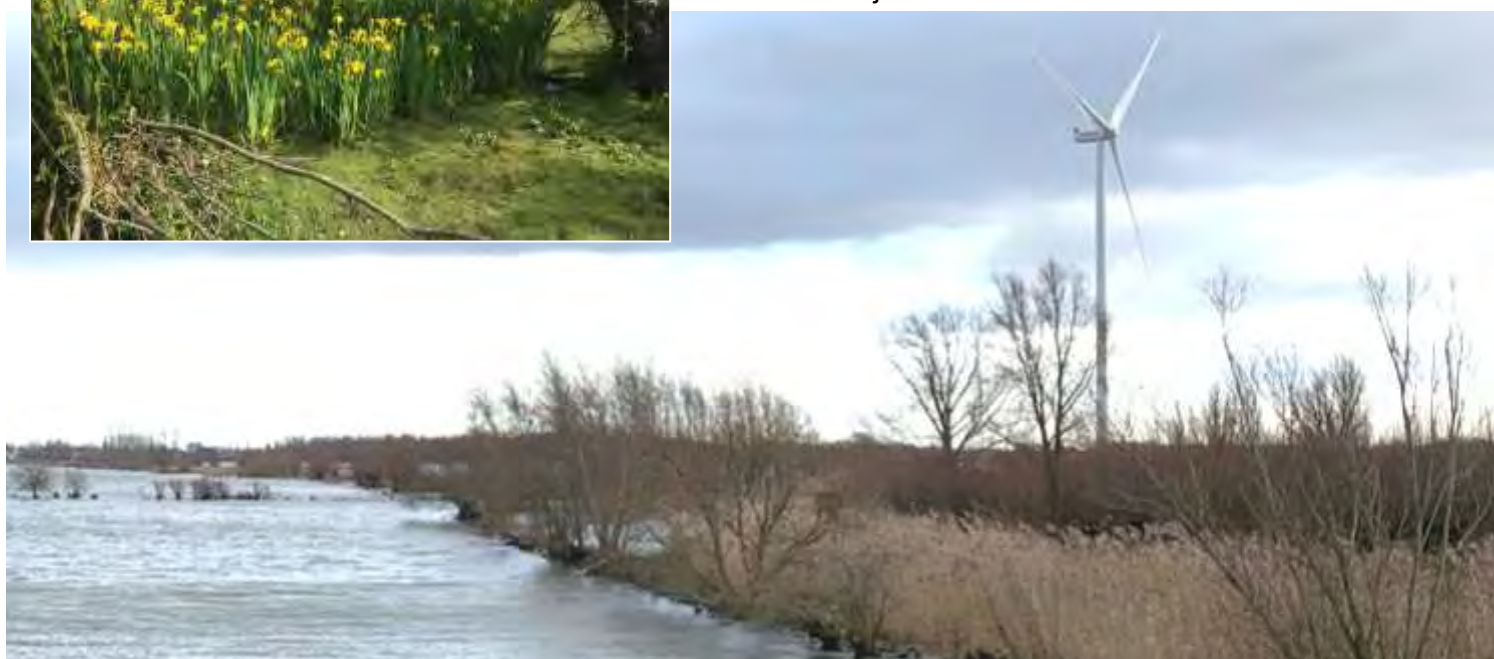
sche activiteiten nemen toe. Daarmee kunnen de gevolgen van een eventuele dijkdoorbraak ook veel ernstiger worden. De harde scheiding tussen water en land is veilig, maar als er iets mis gaat dan is de kracht waarmee het water naar binnen komt enorm. En er is niets dat die kracht tempert. De dijken zullen ook steeds hoger, breder en sterker moeten worden. Dat vraagt ruimte, veel materiaal en het is erg kostbaar. Met elkaar gaan we de prijs van klimaatverandering betalen.

Het kan ook anders. Water Natuurlijk wil meer dan nu de natuur inschakelen. Vooruit naar vroeger. Gebruik maken van de processen waaruit in het verleden de Hoeksche Waard is ontstaan. Dezelfde processen werken nog steeds. De zee en de rivieren voeren zand en slib aan en de afzetting daarvan kun je ruimte geven en begeleiden. Bijvoorbeeld in waterkerende landschappen. Voorbeelden zijn er al langs het Hollands Diep en de Oude Maas. Het zijn land-

schappen waar het buitenwater toegang heeft, er is weinig stroming en het aangevoerde slib kan bezinken. De onderwater bodem groeit als het ware geleidelijk met de zeespiegel stijging mee. De natuur doet het werk. De bomen en rietvelden die in het gebied gaan groeien, breken de kracht van het water, voordat het bij de eigenlijke waterkering komt. Deze hoeft daarvoor veel minder sterk te zijn.

Waterkerende landschappen, ook wel dubbele dijken genoemd, geven een extra zekerheid, het is goedkoop en het geeft een grote maatschappelijke meerwaarde. Het betekent een impuls voor de biodiversiteit. Zulke gebieden zijn een eldorado voor vogels en andere dieren en er komt meer ruimte voor plantensoorten als de beroemde Spindotter. Dergelijke gebieden kunnen begraaasd worden en het zijn geweldige plekken voor recreatie. En ook dat is in ons dichtbevolkte land geen overbodige luxe.

Joost Kievit MSc
Nader informatie: Joost Kievit, telefoon 078 6731522, email kievitjoost@gmail.com

Joops PRIKBORD

*Klein Profijt geopend op
Elke di-vr: 10-17 uur
En za-zo: 12-17 uur*

Deadline volgende
Waardzegger:
Zo 15 feb 2026

HW
werkt!
Werk voor iedereen

Deze zomer genieten van een
opgeruimde schuur, garage,
zolder of caravan?

Laat mij het regelen!

Tel: 06 13193313
Mail: m.denboer@hartvoorregelen.nl

Ja..! Noteert U even..!

TAPIJT- & MEUBILAIR REINIGING

ALLES VLOT WEER SPIC & SPAN

Reiniging van tapijt en karpetten, schoonmaak van stoelen, gordijnen, enz.
Ook verhuur van schoonmaakmachines!

Mobiele Stoomcleaning M.K. Tuk

Walewegje 28 - 3291 AW - Strijen
tel 078-674 2850 / 06-511 80 985
mennotuk49@gmail.com

Boerderij Oost-Leeuwenstein
Dorpsstraat 13
3274 BB Heinoord

't Hof van Assendelft
Hofweg 13 (ook postadres)
3274 BK Heinoord

Tel. 0186-601535
info@museumhw.nl
www.museumhw.nl

Boerderij Oost-Leeuwenstein is
geheel rolstoeltoegankelijk.
't Hof van Assendelft gedeeltelijk,
daar is een traplift.
In beide gebouwen is een
invalidetoilet.

MUSEUM HOEKSCHE WAARD

- Tentoonstellingen
- Lezingen
- Vergaderingen
- Jubilea
- Kinderfeestje e.d.

De Hoekse Bijenkorf

**puur natuurlijke honing
uit eigen streek
koud geslingerd**

- In- en verkoop van honing
- Keurmeester
- Specialist bijenproducten
- Verhuur bijenvolken voor bestuiving

- Streek- en puurmarkten
- Verkoop van pro polis producten
- Cer fica t erkend streekproduct
- Workshops
- Zwermverwijdering

Imker **FLIP WOLS** info@dehoeksebijkorf.nl

06-21818946 Nassaulaan 140 3297BJ Puttershoek

www.dehoeksebijkorf.nl/

QUADRAAT

QUALITY PRINTING

- Huisstijl
- Promotie
- Verpakkingen
- Presentatie, displays
- Signing
- Stickers, labels
- Direct mail
- Buitenreclame
- Bedrijfs- en winkelinrichting
- Specials op hout, metaal, kunststof

WWW.QUADRAAT.NL

Zon van der Peijderstraat 25 | 3281 LZ Oud-Beijerland | 0181 61 72 22 | w.st@quadrat.nl

Reints Office Solutions

Kantoorinrichting: nieuw én gebruikt meubilair
reintsoffice.nl

FRISSE BUREAUSTOEL

Professionele bureaustoelreiniging en -reparaties
frissebureaustoel.nl

DOMINIKQ

Kwaliteitsstoffering voor meubilair en projecten
dominikq.nl

NewSitting

Alles-in-één-oplossing voor gezond zitten
newsitting.com

Compleet kantoorcomfort

Met onze samenwerking bundelen we onze expertise in kantoorinrichting, stoffering, ergonomie en onderhoud om uw ideale werkomgeving te creëren en te behouden.

Röntgenstraat 10/12, 3261LK Oud-Beijerland
0186-700265